

WALDEN GRENE

Rechtbank Den Haag
Afdeling kort geding
Zitting 11 april 2025
Kenmerk C/09/681480 KG ZA 25-200

PLEITNOTITIES

van mr B.M. van Werven

namens

Stichting Climate Tipping Points, statutair gevestigd te Den Haag, voegende partij,
advocaten mrs. B.M. van Werven, T.D.O. van der Vijver en B. Brouwer (Amsterdam)

in de zaak:

Algemene Nederlandse Vereniging van Reisondernemingen, eiser sub 1,
statutair gevestigd te Leusden,
advocaten: mrs. J. Tersteeg en R. Van den Dungen (Den Bosch)

en

TUI Nederland B.V., statutair gevestigd te Rijswijk, eiser sub 2,
advocaten: mrs. T.P. ten Brink, A. Danopoulos, J.P. Schoenmaker en T. Vlug (Rotterdam)

tegen

Gemeente Den Haag, zetelend te Den Haag,
Gedaagde

Advocaat: mr. I. van der Heijden en B.S. Jaasma (Den Haag)

WALDEN GRENE

Edelachtbare,

1. Het zal niemand zijn ontgaan dat er een klimaatcrisis is. De aarde warmt snel op. Het jaar 2024 was zelfs het warmste jaar ooit: bijna 1,5 graden warmer dan het pre-industriële gemiddelde.¹ Met de huidige opwarming hebben we nu al te maken met verwoestende overstromingen en Spanje, bosbranden in Californië en verzengende hitte in India. Ook hier in Den Haag is klimaatverandering steeds voelbaarder onder meer door toenemende droogteperiodes, hevige regenbuien en hittestress.
2. De klimaatcrisis heeft nu dus al een grote negatieve impact. En dit is nog maar het begin. Klimaatverandering zal een steeds grotere stempel drukken op ons leven, en nog meer op het leven van de huidige en toekomstige generaties. Mensenrechten komen steeds meer in het gedrang. Hoe meer we doorgaan met uitstoten, hoe sterker we klimaatverandering aanjagen. De gevolgen daarvan zullen desastreus zijn.
3. Het is dan ook helder dat maatregelen noodzakelijk zijn om consumptie van fossiele producten zo snel mogelijk in te dammen. We liggen wat betreft die maatregelen bepaald niet op koers. Dat geldt ook voor Nederland, dat volgens recente berekeningen van het Planbureau voor de Leefomgeving de wettelijke klimaatdoelen zeer waarschijnlijk niet zal halen. Dat kunnen we ons echter niet permitteren.
4. De gemeente Den Haag is zich bewust van deze situatie en van de noodzaak om maatregelen te nemen. Grote steden zijn kwetsbaar voor klimaatverandering, zoals hittestress. Den Haag heeft daarbij ook nog specifieke uitdagingen vanwege de zeespiegelstijging. Den Haag streeft ernaar om in 2030 een klimaatneutrale stad te zijn. Zij zet in op de verlaging van emissies en op het beschermen van haar inwoners tegen de effecten van klimaatverandering. Bovendien wil Den Haag internationaal gezien een voorbeeldrol spelen op het gebied van klimaatbeleid. Dat betekent dat Den Haag maatregelen neemt. Enerzijds zijn die gericht op het beperken van de *gevolgen* van klimaatverandering, zoals het aanleggen van extra duinenrijen ter bescherming tegen zeespiegelstijging en een hitteplan voor bewoners bij hittegolven. Anderzijds zijn die gericht op het *beperken* van de bijdrage aan verdere klimaatverandering, dus het verminderen van de uitstoot. Voor het verminderen van de consumptie van fossiele producten is een pakket aan verschillende maatregelen nodig, dat erop gericht is om de fossiele consumptie niet verder aan te jagen en om fossiele consumptie te de-normaliseren.
5. Volgens het IPCC is de benodigde reductie van broeikasgassen voor een groot deel (tot 70%) afhankelijk van een verandering in consumptiegedrag. Maatregelen die van invloed zijn op het consumptiegedrag zijn dan ook van groot belang. De eerste logische stap om te zetten is ervoor te zorgen dat consumenten in ieder geval niet worden aangespoord om *meer* fossiele producten te consumeren. Want dat is dweilen met de kraan open. En om dat te voorkomen, zijn maatregelen als het Reclameverbod van belang.

¹ <https://www.nasa.gov/news-release/temperatures-rising-nasa-confirms-2024-warmest-year-on-record/#:~:text=Global%20temperatures%20in%202024%20were,records%20%E2%80%94%20an%20unprecedented%20heat%20streak.>

WALDEN GRENE

6. Diverse onderzoeken bevestigen dat een fossiel reclameverbod bijdraagt aan de klimaatdoelstellingen, zo niet dat die daarvoor *'essentieel'* is. Dit wordt ook bevestigd door verschillende wetenschappers uit het binnen- en buitenland, waaronder gedrags- en toerismewetenschappers.² Ook de VN roept op tot een reclameverbod. Verschillende adviesorganen in Nederland zeggen hetzelfde, waaronder de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, de Wetenschappelijke Klimaatraad en het onderzoeksbureau CE Delft.³
7. Ook eisers erkennen de effectiviteit van het reclameverbod. Niet alleen door deze zaak aan te spannen, maar ook door in de dagvaarding te beschrijven dat het reclameverbod in Den Haag zal leiden tot minder omzet uit vlieg- en cruisevakanties, omdat door het verbod minder van die vakanties worden verkocht.⁴
8. Een verbod op reclame waarin wordt aangespoord tot de consumptie van zulke schadelijke producten, is dan ook in verschillende opzichten goed te rechtvaardigen. Gezien de omstandigheden waarin we ons bevinden en het tempo waarin het klimaat door menselijk consumptiegedrag verandert, is het bovendien een alleszins *evenredige* maatregel.
9. ANVR en TUI betwisten ook niet dat reclame de aankoop en consumptie van de geadverteerde producten bevordert, ze betwisten niet dat de consumptie van hun fossiele producten bijdragen aan klimaatverandering en luchtvervuiling, en ze betwisten evenmin dat die klimaatverandering een bedreiging voor de mensheid en de gezondheid daarvan is. Bovendien erkennen ze dat er stevige maatregelen nodig zijn om de bijdrage aan klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken.
10. Toch vechten TUI en ANVR het reclameverbod aan, omdat het negatieve gevolgen zou hebben voor het *'bedrijfsresultaat'*⁵ van zichzelf en haar leden. Zij plaatsen daarmee hun eigen financiële belang tegenover het belang van gezondheid en welzijn van huidige en toekomstige generaties. Om vervolgens de conclusie te trekken dat hun financiële belang voorrang heeft. In dat kader voeren ze bovendien aan dat zij wel voor hun fossiele producten *moeten* blijven adverteren, omdat ze anders geen geld zouden hebben om de transitie naar een duurzamer aanbod te kunnen bekostigen. Anders gezegd: om de mensen te bewegen naar duurzamere vormen van vakanties, moeten ze adverteren met vliegvakanties. Krommer dan dit wordt het niet.
11. Als dat standpunt op zichzelf al niet innerlijk tegenstrijdig is, valt het ook niet te rijmen met de praktijk van bijvoorbeeld TUI, dat de afgelopen jaren juist sterk inzet op cruisevakanties. De cruise-industrie is op dit moment de snelst groeiende subcategorie van de wereldwijde reis- en toerisme-industrie⁶ en een uiterst vervuilende en klimaat-onvriendelijke manier van reizen; volgens diverse bronnen zelfs de

² Zie o.a. productie G7, G9, G13.

³ Zie par. xx conclusie van antwoord van RFV.

⁴ Dagvaarding, par. 26.

⁵ Dagvaarding, par. 26.

⁶ C. Palmer, 'Cruise industry faces choppy seas as it tries to clean up its act on climate', reuters.com, 27 Juli 2022 (<https://www.reuters.com/business/sustainable-business/cruise-industry-faces-choppy-seas-it-tries-clean-up-its-act-climate-2022-07-27/>).

WALDEN GRENE

minst duurzame manier van reizen vanwege de hoge uitstoot van broeikasgassen. Het argument dat het noodzakelijk is om vlieg- en cruisevakanties aan te bieden om de ingezette transitie naar duurzamere vormen van toerisme aan te bieden, klopt dan ook in geen enkel opzicht. Ook hieruit blijkt maar weer dat het eisers maar om één ding te doen is, en dat is om nog meer vlieg- en cruisevakanties te verkopen. Ook al gaat dat ten koste van mensenrechten. De gemeente Den Haag staat in haar volste recht om deze afweging anders te laten uitvallen.

12. Eisers hebben ook geen ander rechtens relevant belang dan het maken van de commerciële reclame. In een poging om het reclameverbod van tafel te krijgen, proberen ze met zoveel woorden aan te voeren dat ze vrij willen zijn om ook ideële reclame te maken. Maar bij hun beschrijving van het belang blijkt waarover het daadwerkelijk gaat, namelijk *'de mogelijkheid om reclame te kunnen (blijven) maken voor de reizen die zij aanbieden'*⁷. Het gaat dus slechts om wat belangrijk is voor hun bedrijfsresultaat. Eisers hebben dan ook geen enkel belang bij het maken van ideële reclame, voor zover het maken van dergelijke reclame door het reclameverbod al in het gedrang zou komen. Zij hebben enkel een financieel belang om zonder restricties de vraag te stimuleren naar fossiele producten en daarmee de klimaatcrisis verder aan te wakkeren.
13. Het zal duidelijk zijn dat Reclame Fossilvrij van mening is dat de gemeente de ruimte heeft om deze keuzes te maken, en de publieke belangen voorrang te geven over de gestelde financiële belangen van Eisers. En met haar vele anderen, zoals ook blijkt uit de verschillende analyses van wetenschappers⁸, rechtsgeleerden⁹ en steunbetuigingen van professionals in de zorg.¹⁰ Ook twee *special rapporteurs* van de Verenigde Naties publiceerden deze week nog een pleidooi voor een verbod op fossiele reclame.¹¹
14. Die belangenafweging speelt door in het kader van de beoordeling aan de hand van de verschillende rechtsgronden die eisers inroepen. Voor de juridische analyse is het van belang dat de gemeente een nastrevenswaardig belang heeft, en dat zij dat belang op een evenredige manier nastreeft.
15. Reclame Fossilvrij vraagt U.E.A. dan ook eerbiedig om de belangen van klimaat en gezondheid voorrang te geven ten opzichte van de geldelijke belangen van eisers, en de vorderingen van eisers af te wijzen.

⁷ Dagvaarding par. 37.

⁸ Waaronder de *signatories* van de 'expert statement' overgelegd door de Gemeente als productie G7.

⁹ Waaronder Kaupa (productie G12), Venzke en Ankersmit (productie G13) en Lawson (productie G14).

¹⁰ Productie G8.

¹¹ "Fossil Fuel Ad Bans Protect our rights to life, health a healthy environment and information in the context of climate change" by the Special Rapporteur on climate change and human rights and the Special Rapporteur on the right to a clean, healthy and sustainable environment (<https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/climatechange/activities/stm-sr-climate-change-fossil-fuel-ad-bans-protect.docx>).